

РЕАЛЬНІСТЬ ТА ВІРТУАЛЬНІСТЬ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОГО КОНТИНУУМУ ЛЮДСЬКОГО СПІЛКУВАННЯ

Етимологічно слово спілкування походить від слова "спілка", тобто, об'єднання двох або більше людей. У такому розумінні спілкування можливе лише на стійкому реальному фундаменті, у який закладені наріжними каменями, його невід'ємними складовими - взаємоповага, взаєморозуміння, любов і співчуття. І, як такі, вони знаходяться у просторі та у часі реальної загальнолюдської екзистенції. На сьогодні – це простір усєї планети, яка півстоліття тому, під "окоміром" першого навколосемного супутника виявилась такою просторово скінченною, як ніколи до того, коли її потрібно було виміряти пішо, кінно, паротягами і пароплавами. А для цього необхідно було доволі багато часу. Цей час вимірювався спочатку віками, згодом роками, а потім днями та годинами, і надзвичайно екзистенціально - останніми хвилинами життя (згадаймо, наприклад, повість видатного білоруського письменника В.Бікова "Дожити до світанку"). У Давній Греції простір означувався як Ойкумена, а у Давньому Римі, як "orbis terrarum". І Ойкумена, і "orbis terrarum" в обидвох випадках означали не що інше, як просторове (площинне) коло виміряних людською присутністю та відвіданих (означених перебуванням або уявних - віртуальність!) земель. Маємо декілька легенд про те, як освоювався цей простір, зокрема, давньогрецький міф про Аргонавтів, Гомерову "Одіссею" тощо. А щодо часу, то, напевно, всім відомий знаковий міф про Кроноса (Хроноса) - батька, який пожирає своїх власних дітей.

І освоєння простору, і сприйняття часу наштовхують нас на думку про те, що спілкування відбувається, перш за все, у просторово-часовому континуумі людського буття. Важко сказати чи то спілкування між людьми відбувається у просторово-часових параметрах, чи то соціальні простір і час існують та набувають певних якостей, характеристик завдяки реальним інтеракціям між людьми.

Тому, далі розглянемо базові складові спілкування під філософським кутом зору. Отже:

-взаємоповага – це і простір, і час присутності, а то й навіть відсутності, людини (людей), з якою (якими) хочеться спілкуватися. Говорити, про взаємоповагу - означає просторово толерантно відноситися до всіх присутніх у цьому світі (і не тільки до людей). Взаємоповага у часі - означає всього лишень (як це не дивно) культурне відношення до, так званих, "могил передків". Таким чином, взаємоповага виходить за межі безпосередньої реальності спілкування і поширюється як на минуле, так і на (що досить віртуально) майбутнє.

-взаєморозуміння – це простір-час проблем, які або вирішуються, або не вирішуються. Невирішеність проблеми поширює її і у просторі, і у часі. Звідки, наприклад, появляються проблеми у сім'ї, між сусідами, між народами, між державами тощо. За класичним твором української літератури, що належить перу І.Нечуй-Левицького, у Кайдашевій сім'ї проблема зникла, як тільки-но груша всохла. Предмет взаєморозуміння має і реальні, і віртуальні характеристики.

-любов, напевно, "золотий", "філософський" камінь людського спілкування. Любов - це і "камінь спотикання" між людьми. Недарма кажуть, що найважче надається любов до ближнього. Між іншим, здається, що саме нашому геніальному філософові Г.Сковороді належить такий вислів: "Легше полюбити увесь світ, ніж рідну матір". Однак, всі ми, мабуть, добре знаємо, що світ постав завдяки, так званій, космічній Любові, яка у давньогрецькій міфології та філософії іменувалася Еросом. Любов охоплює собою і реальний, і віртуальний світи. До речі, так само як і її протилежність - ненависть.

-співчуття є миттєвим вираженням просторово-часового континууму людського спілкування. Співчуття комусь означає емоційно-чуттєве співпереживання та чуйне проникнення у внутрішній (душевний) стан партнера по спілкуванню, який, образно кажучи, відкриває свою душу, потребує її зцілення (оздоровлення). Отже, співчуття – не що інше, як інтенція душевного стану людей, що знаходяться поруч (тобто, у реально осяжному просторі та у взаєморозумінні інвазії реального часу). Очевидно, що співчуттю, як складовій людського спілкування притаманна найбільша ступінь безпосередності. Саме воно відбувається майже виключно "тут (простір) і тепер (час)".

Підсумовуючи заявлену позицію стосовно базових чинників людського спілкування, варто акцентувати увагу на тому, що його просторово-часовий континуум є і реальним, і віртуальним. Тобто, цей континуум може бути переважно реальним або виключно віртуальним, або ж поєднувати у собі, як риси реальності, так і віртуальності у тій чи іншій пропорції.

Думається, все ж таки, що найбільшу вагу має безпосередній характер спілкування у вигляді безконечного ланцюжка індивідуальних, особистісних і неповторних екзистенційних моментів нашого життя. Але за усєї своєї реальності спілкування вбирає у себе безліч ймовірних (віртуальних) варіантів, у яких ми безпосередньо, а чи - ідеально, переживаємо власну людську сутність, розмаїту за своєю природою. Та також, звісно, радість особистісної присутності у світі і саме те, що ми - є у собі та в інших, без кого життя було би неможливим.